

לְאוֹיִן

מקור החיים

לוח יומי: שנה פשוטה — י תשרי. ט שבט. ט סיון. שנה מעוברת — י תשרי. יט שבט. כח אייר.

(א) **הַמְרַגֵּל** (א) בְּחִבְרוֹ עוֹבֵר (1) בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֹאֲמַר (ויקרא יט טז): "לֹא־תִלְךָ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ". אִיזְהוּ רָכִיל, זֶה שְׁטוּעַן דְּבָרִים וְהוֹלֵךְ מִזֶּה לָזֶה, וְאוֹמֵר: כֵּן אָמַר פְּלוֹנִי עָלֶיךָ, כֵּן וְכֵן שְׁמַעְתִּי עַל פְּלוֹנִי שֶׁהוּא עֹשֶׂה לָךְ, אֶף־עַל־פִּי שֶׁהוּא אָמַת, הֲרִי זֶה מַחְרִיב אֶת הָעוֹלָם. וַיֵּשׁ עוֹן גְּדוֹל מִזֶּה עַד מְאֹד וְהוּא לְשׁוֹן־הָרַע, וְהוּא בְּכָלֵל לָאו זֶה, וְהוּא הַמְּסַפֵּר בְּגִנוֹת חֲבֵרוֹ, אֶף־עַל־פִּי שֶׁאוֹמֵר אָמַת. אָבֵל הָאוֹמֵר שֶׁקָּרַ נְמָצָא* מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבֵרוֹ:

* [בְּדָפוֹס רֵאשׁוֹן: "נִקְרָא", וְכֵן הוּא בְּרַמְבַּ"ם].

באר מים חיים

(א) **הַמְרַגֵּל**. כֹּל זֶה שִׁכְתַּבְתִּי מִבּוֹאֵר בְּרַמְבַּ"ם (פֶּרֶק ז הַלְכָה א־ב מֵהַלְכוֹת דִּיעוֹת) א, וּבִסְפָר מִצּוֹת גְּדוֹל (סמ"ג) לְאוֹיִן (לֹא תַעֲשֶׂה ט) ב עֵיִן שֵׁם. וְהֵנֶךְ רוֹאֶה מִדְּבָרֵיהֶם, שְׁלֹא זֶה כּוֹלֵל לְשׁוֹן הָרַע גַּם כֵּן, וְכֵן אֵיטָא בְּהִדְיָא בִירוּשְׁלַמִּי פֶּרֶק א דְּפִיָּאָה הַלְכָה א' ג דְּלֹא זֶה כּוֹלֵל שְׁנִיָּהִם. וְעֵיִן בַּחֲלֵק שְׁנַי בַּתְּחִילַת הַלְכוֹת רַכִּילוֹת מֵהַ שִׁנְכַּתוֹב בְּעִנֵּין אִיסוּר רַכִּילוֹת בַּה"מ מְקוֹר חַיִּים" וּב"בֹּאֵר מִים חַיִּים" שֵׁם: וְמֵה שִׁכְתַּבְתִּי דְּעוֹבֵר. הֵיִינוּ: בֵּין בְּפָנָיו בֵּין שְׁלֹא בְּפָנָיו, כְּמוֹ שִׁכְתַּב הַרְמַבַּ"ם בְּעִצְמוֹ בְּאוֹתוֹ הַפֶּרֶק בְּהַלְכָה ה' ז, וְכְמוֹ שִׁנְבֵרֵר, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, לְקַמֵּן בְּכָלֵל ג' בְּשֵׁם

א ו צ ר ה ח י י ם

א **הַמְרַגֵּל** בְּחִבְרֵיו עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה שְׁנֹאֲמַר לֹא תִלְךָ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ, וְאֶף עַל פִּי שֶׁאֵינְךָ לּוֹקֵין עַל דְּבַר זֶה עוֹן גְּדוֹל הוּא וְגוֹרֵם לְהִרוֹג נַפְשׁוֹת רַבּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, לְכַךְ נִסְמַךְ לוֹ וְלֹא תַעֲמוֹד עַל דַּם רַעַךְ, צֹא וְלִמַּד מֵה אִירַע לְדוֹאֵג הָאֲדוּמִי: הַלְכָה ב. אִי זֶהוּ רָכִיל, זֶה שְׁטוּעַן דְּבָרִים וְהוֹלֵךְ מִזֶּה לָזֶה וְאוֹמֵר כֵּן אָמַר פְּלוֹנִי, כֵּן וְכֵן שְׁמַעְתִּי עַל פְּלוֹנִי, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא אִמַּת הֲרִי זֶה מַחְרִיב אֶת הָעוֹלָם. יֵשׁ עוֹן גְּדוֹל מִזֶּה עַד מְאֹד וְהוּא בְּכָלֵל לָאו זֶה וְהוּא לְשׁוֹן הָרַע, וְהוּא הַמְּסַפֵּר בְּגִנוֹת חֲבֵרוֹ אֶף עַל פִּי שֶׁאוֹמֵר אִמַּת. אָבֵל הָאוֹמֵר שֶׁקָּרַ מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבֵרוֹ. ב **שְׁלֹא לְרַגֵּל** בְּחִבְרֵיו שְׁנֹאֲמַר לֹא תִלְךָ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ, וְאֶף עַל פִּי שֶׁאֵינְךָ לּוֹקֵין עַל לָאו זֶה, עוֹן גְּדוֹל הוּא וְגוֹרֵם לְהִרוֹג נַפְשׁוֹת רַבּוֹת בִּישְׂרָאֵל, לְכַךְ נִסְמַךְ לוֹ וְלֹא תַעֲמוֹד עַל דַּם רַעַךְ, וְכַתִּיב הוֹלְכֵי רָכִיל הֵיוּ בְּךָ לְמַעַן שִׁפּוֹךְ דַּם, צֹא וְלִמַּד מֵה אִירַע לְדוֹאֵג הָאֲדוּמִי. אִיזְהוּ רָכִיל הַמְּגַלָּה לְחִבְרֵיו דְּבָרִים שְׂדִיכֵר מִמֶּנּוּ אֲדָם בְּסַתֵּר, וְתִנְיָא בְּמַסְכַּת סְנֵהֲרִין מִנֵּין לְדִיִּין שְׁלֹא יֵאמֵר אֲנִי מְזַכֵּה וְחִבְרֵי מַחִיִּבִין אָבֵל מֵה אַעֲשֶׂה שְׁחִבְרֵי רַבּוֹ עֲלֵי, לְכַךְ נֹאמַר לֹא תִלְךָ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ. וַיֵּשׁ עוֹן אַחֵר שֶׁהוּא גְּדוֹל מִזֶּה וְהוּא בְּכָלֵל לָאו זֶה, וְהוּא הַמְּסַפֵּר בְּגִנוֹת חֲבֵרוֹ אֶף עַל פִּי שֶׁאוֹמֵר אִמַּת, וְכֹל שִׁכְן הָאוֹמֵר שֶׁקָּרַ מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבֵרוֹ. ג **אֲזַהֲרָה** לְלִשׁוֹן הָרַע מִנֵּין וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דְּבַר רַע. אָמַר רַבִּי לֹא, תִּנְיָ רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל לֹא תִלְךָ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ זֶה רַכִּילוֹת לְשׁוֹן הָרַע. תִּנְיָ רַבִּי נַחְמִיָּה שְׁלֹא תֵהָא כְּרוּכֵל הַזֶּה מִטַּעֲיִן דְּבָרֵיו שֶׁל זֶה לָזֶה וְשֶׁל זֶה לָזֶה. ד **אֶחָד** הַמְּסַפֵּר בְּלִשׁוֹן הָרַע בְּפָנֵי חֲבֵרוֹ אוֹ שְׁלֹא בְּפָנָיו.

מקור החיים

(ב) ועובר נמי המספר או המקבל (כ) בלאו ד"לא תשא שמע שוא" (שמות כג א), וקרי ביה נמי: לא תשיא, ואם כן לאו זה כולל לשניהם:

באר מים חיים

כל הראשונים, ורק המספר לבד עובר על לאו זה ולא המקבל:
 (ב) ועובר נמי וכו'. כן איתא להדיא בפסחים (ק"ח. ה) עיין שם, וכן כתב הרמב"ם להדיא (בפרק כא מהלכות סנהדרין הלכה ז) וזה לשונו: אסור לדיין שישמע דברי בעל דין, קודם שיבוא בעל דין [ברמב"ם ליתא "בעל דין" חבירו וכו', שנאמר (שמות כג א): "לא תשא שמע שוא", ובכלל לאו זה אזהרה למקבל לשון הרע ומספר לשון הרע וכו'. וכן כתב גם כן כלשון הזה בספר המצות שלו (מצוה רפא) ו, (ובסמ"ג (לאוין י) ז] משמע דעיקרו דהאי לאו קאי לענין לשון הרע עיין שם. וכן משמע במכילתא כהסמ"ג, שזה לשון המכילתא (משפטים פרשה כ): לא תשא שמע שוא, הרי זה אזהרה למקבל לשון הרע, דבר אחר: הרי זה אזהרה לדיין, שלא ישמע מבעל דין קודם שיבוא בעל דין חבירו, משמע דעיקר קרא אתי אזהרה

לקבלת לשון הרע. ועיין בספר דינא דחיי לבעל כנסת הגדולה שהאריך בזה):
 ופשוט הוא דלאו זה כולל אפילו לשון הרע על דבר אמת, כיון דלאו זה כולל נמי, שלא ישמיע דבריו לדיין, קודם שיבוא בעל דין חבירו, כדאיתא בשבועות (לא. ח) ובסנהדרין (ז: ט), ושם בוודאי אפילו על אמת אסרה התורה, ואף-על-פי-כן קראתו התורה שמע שוא, או משום השומע, שלא ידע את הדבר הזה שהוא אמת, ואתה משיאו להאמין דבר, שהוא אסור להאמין; או משום שהתורה ירדה לסוף דעת המספר, שכיון שהוא מספר טענותיו שלא בפני בעל דינו, אי-אפשר שלא יערב בתוך הטעמת דבריו דבר שאיננו אמת כל-כך, ועיין בשבועות (לא.) ברש"י ד"ה שמע שוא י.
 ואם כן פשוט הוא דהוא הדין לענין לשון הרע, וקל וחומר בזה, שבזה בוודאי לא יבוא בעל דין שכנגדו להכחישו ולהראותו שמה

א ו צ ר ה ח י י ם

ה) ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה כל המספר לשון הרע, וכל המקבל לשון הרע, וכל המעיד עדות שקר בחבירו, ראוי להשליכו לכלבים, שנאמר לכלב תשליכון אותו וכתיב בתריה לא תשא שמע שוא וקרי ביה לא תשיא.

ו) הזהיר השופט שלא לשמוע אחד מבעלי הדין שלא בפני בעל דינו. והוא אומר לא תשא שמע שוא וכו', ובכלל לאו זה גם כן אמרו אזהרה למספר לשון הרע והמקבלו.

ז) שלא יקבל אדם לשון הרע דכתיב בפרשת משפטים לא תשא שמע שוא וגו', וגרסינן בפרק ערבי פסחים אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר בחבירו ראוי להשליכו לכלבים שנאמר לכלב תשליכון אותו וכתיב בתריה לא תשא שמע שוא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס קרי ביה לא תשא וקרי ביה לא תשיא. עוד דרשינן מיניה בשבועות ובסנהדרין אסור לדיין שישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חבירו.

ח) מנין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו, תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. רב כהנא מתני מלא תשא לא תשיא.

ט) אמר רבי חנינא אזהרה לבית דין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חבירו, ואזהרה לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו, קרי ביה נמי שמע בין אחיכם. רב כהנא אמר מהכא מלא תשא לא תשיא.

י) זה לשונו: שהמטעים דבריו שלא בפני בעל דינו אינו כוש מדברי שקר.